

СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Балаба А. Г.

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

Науковий керівник: Давиденко Н. М.

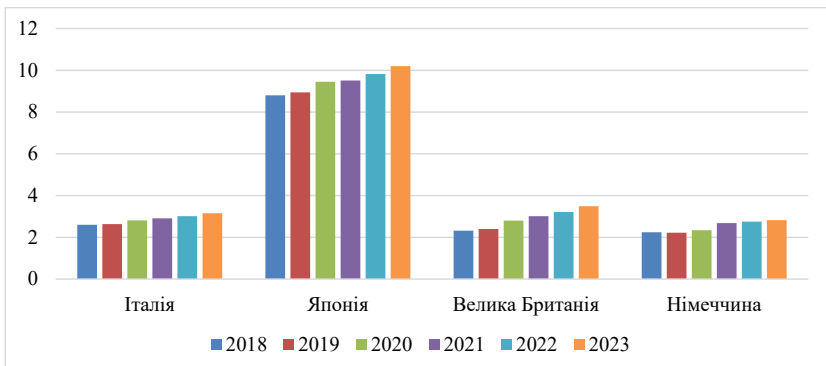
доктор економічних наук, професор,

Державний податковий університет

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-46>

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНІХ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ДОТРИМАННЯМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Явище державного боргу є характерним для багатьох країн світу. Боргові ресурси дозволяють урядам забезпечити необхідний рівень економічного розвитку та соціального забезпечення під час економічних чи циклічних коливань економіки, створити необхідні передумови розвитку інноваційного потенціалу без скорочення запланованих бюджетних витрат [1, с. 40]. Статистика державного боргу в окремих країнах світу відображена на рис. 1.

**Рис. 1. Динаміка державного боргу окремих країн світу
з 2018–2023 р., трлн дол.**

Джерело: [2–5]

Динаміка обсягів державного боргу розвинених країн світу демонструє тенденцію до зростання. Протягом досліджуваного періоду найбільший вплив на формування боргу чинила пандемія коронавірусу, яка розпочалась у 2019 році та внутрішні чинники в кожній окремій країні. Крім того варто згадати США, обсяг боргу якого перевищив 34 трлн дол. США, однак дана країна залишається одним з найбільших кредиторів у світі та демонструє високі показники економічного розвитку. В структурі державного боргу США найбільша питома вага припадає на внутрішній борг, що знижує ризики держави у разі виникнення фінансових криз [3].

В процесі аналізу зовнішнього державного боргу України варто відзначити негативні тенденції розвитку у зв'язку з військовими діями, які вимагають безперервного фінансування. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне виділити наступні пропозиції щодо подолання найбільших ризиків, які матимуть подальший вплив на розвиток економіки країни [1, с. 41].

Для подолання боргових проблем в Україні варто розробити якісну нову боргову стратегію розвитку, яка має орієнтуватись на розвиток національної економіки з використанням інвестиційно – інноваційних факторів зростання. В основі даної стратегії мають бути закладені наступні напрями:

1) розробка довгострокової стратегії управління державним боргом, яка буде спрямована на перспективний економічний розвиток України з чітко окресленими цілями та інструментами;

2) впровадження жорсткої бюджетної політики з метою мінімізації непродуктивних витрат, зниження дефіциту державного бюджету, впровадження середньострокової бюджетної політики.

3) удосконалення боргової політики держави шляхом використання наступних заходів:

– правове забезпечення, моніторинг та оцінка ризиків кредитних зобов'язань, які впливають на боргову стійкість та заборона використання державних гарантій для кредитів бюджетним установам;

– скорочення бюджетних видатків шляхом мінімізації сум державних кредитів гарантованих державою для суб'єктів господарювання;

– наближення умов надання кредитів під гарантії держави до стандартів країн ЄС, здійснення змін у підходах до переліку квазіфіскальних операцій згідно вимог МВФ;

– формування пріоритетних напрямів розвитку, на які можуть бути залучені кредитні ресурси (інноваційна діяльність, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури, проекти пов'язані з зеленою економікою та ефективним використанням природних ресурсів тощо);

1) залучити додаткові джерела фінансування потреб економічного розвитку на міжнародному ринку;

2) впровадити систему моніторингу управління державним боргом з метою виявлення негативних індикаторів (ризиків) та їх мінімізацію.

Безперервне зростання зовнішнього державного боргу є проблемою, яку можна вирішити лише із припиненням війни на території України. З точки зору можливих варіантів розвитку боргової політики держави за основу можна

взяти досвід Польщі 90-х років. Зовнішній державний борг Польщі на початку 90 – х років складав 49 млрд дол. США. На шляху до скорочення обсягів заборгованості уряд Польщі вклав чотири угоди, до основних з яких відносять: 1991 рік – угода з Паризьким клубом кредиторів, яка дозволила скоротити 50% заборгованості та реструктурувати її до 2009 року, інша частина державного боргу була пролонгована на термін від 19 до 23 років з пільговим періодом (4–12 років) з використанням прогресивної шкали амортизації.

Станом на березень 1994 року Паризьким клубом кредиторів було списано 80 відсотків, що були прострочені та 30 % від загальної суми боргу Польщі. В тому ж році МВФ надав уряду Польщі кредит, який дозволив погасити додатково 20 % від суми державного боргу. В 1998 році зовнішній борг країни становив 33 млрд дол. США. На початку ХХІ століття темпи економічного зростання Польщі становили 4–5 % на рік [4].

Ключовими факторами успішного зниження державної заборгованості стали: послідовна та виважена політика країни з урахуванням рекомендацій міжнародних фінансових організацій, здатність забезпечити сталий економічний розвиток протягом значного періоду часу.

Як показує світовий досвід, найбільш ефективною є «агентська модель управління державним боргом», яка притаманна для таких країн, як Австрія, Велика Британія, Греція, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Франція, Швеція та інші. В основі даної моделі – одна державна (структурна) установа, яка може бути підпорядкована або підзвітна вищим законодавчим органам державної влади, основна мета діяльності якої – управління державним боргом країни використовуючи найбільш ефективні та оптимальні методи [6, с. 59].

Удосконалення системи управління державним зовнішнім та внутрішнім боргом здатне створити передумови ефективного економічного розвитку держави. Потенційні перспективи відображені на рис. 2 [7, с. 92].

Підвищення ефективності управління державним боргом передбачає комплекс заходів Уряду щодо дотримання оптимального співвідношення між зовнішніми та внутрішніми державними запозиченнями, яке дало б змогу забезпечити необхідний рівень економічного зростання та соціального добробуту населення.

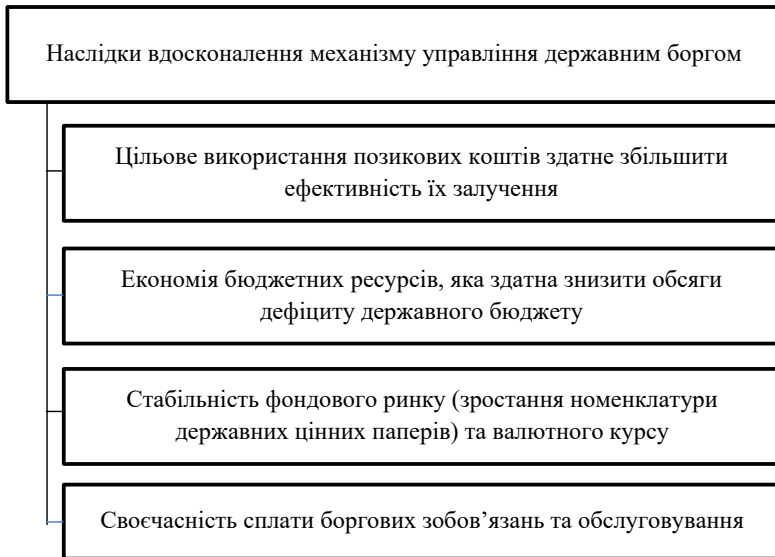

Рис. 2. Наслідки вдосконалення управління державним боргом України

Джерело: побудовано автором

Варто також відзначити, що зниження обсягу зовнішнього державного боргу не можливе без співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та установами щодо реструктуризації та пролонгації боргових зобов'язань, створення механізмів компенсації втрат, завданих країною агресором.

Література:

1. Піхняк Т., Слободян М., Мовчан В. Державний борг України та інших країн: порівняльний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 2. С. 39–43. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/88/90>
2. Italy: National debt from 2018 to 2028. URL: <https://www.statista.com/statistics/270486/national-debt-of-italy>
3. United Kingdom: National debt from 2018 to 2028. URL: <https://www.statista.com/statistics/270380/national-debt-of-the-united-kingdom/>
4. Japan: National debt from 2018 to 2028. URL: <https://www.statista.com/statistics/270121/national-debt-of-japan/>
5. Deutsche Bundesbank. URL: <https://www.bundesbank.de/en/press/press-releases/deutsche-staatsschulden-928556>
6. Давиденко Н.М. Фінансова безпека аграрних підприємств у системі корпоративного управління. *Економіка АПК*. 2013. № 5. С. 58–62.
7. Davydenko N. Modern paradigm of agrarian units' financial security assessment. *Економічний часопис XXI*. 2015. № 5–6. С. 90–93.